

การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีตามแนวพระพุทธศาสนา

The Good Government In Accordance with Buddhism

จกฤช สิงห์ธนสาร^๑

Jakkrit Singthanasarn



บทคัดย่อ

การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีต้องมีหลักธรรมเข้ามาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานด้วยหลักธรรมเป็นสิ่งที่ช่วยยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้ปฏิบัติตามให้ตั้งอยู่ในศีลธรรม เป็นขอบเขตของการประพฤติตนให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและก่อให้เกิดแต่ประโยชน์สุขต่อผู้ปกครอง และผู้ที่อยู่ใต้การปกครองด้วย สมดังที่พระมหากษัตริย์ทรงปกครองบ้านเมืองด้วยหลักธรรมาภิบาลทศพิธราชธรรม ๑๐ ประการ ถ้าผู้นำที่มีจริยวัตรที่ดีมีความคิดดี พูดดี และทำดี เป็นคุณลักษณะของบัณฑิต ผู้เฉลียวฉลาด หลักแหลมย่อมเป็นผู้นำที่ดีได้

คำสำคัญ: การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี, พระพุทธศาสนา

^๑ สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ ที่ ๑๒ (นครสวรรค์)

Abstract

The good government has to have Buddhadamma principle application in administration which is to help holding them normal mind and they can stay with other and make useful keeping to the governor and under governor. It likes the King has governed with the good government Dasapidrajadhamma 10 aspects. If the leader has good behavior by good think, good speech and good action, it will good characteristic of the educator, wisdom as the good leader.

Keywords: The good government, Buddhism

บทนำ

การบริหารบ้านเมืองที่ดีต้องอาศัยหลักการบริหารที่หลากหลายของผู้นำที่ต้องแสวงหาความรู้เพื่อที่จะนำมาพัฒนาด้านการบริหารบ้านเมืองของตนให้เป็นไปด้วยความพระพุทธานุภาพ หลักธรรมที่มีความเกี่ยวเนื่องกับการบริหารจัดการบ้านเมือง ในการบริหารบ้านเมืองที่ดีจำเป็นต้องอาศัยหลักธรรมมาประยุกต์ใช้เข้ากับการบริหารจัดการขององค์กรต่างให้มีความเข้มแข็งทางด้านกลไกการบริหารให้มีความโปร่งใส ยุติธรรมในการบริหารตามองค์กรต่างๆ การที่เราจะนำเอาหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ให้ถูกต้องนั้น จำเป็นต้องมีการศึกษา เรียนรู้ให้เข้าใจในหลักธรรมก่อนนำไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดความเข้าใจมากขึ้น

ในสมัยพุทธกาล พระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์ทรงสอนธรรมให้แก่กษัตริย์และผู้ปกครองแคว้นต่างๆ ให้มีความชอบธรรมในการปกครองบ้านเมือง เช่น พระองค์ทรงแสดงธรรมแก่พระเจ้าพิมพิสารแห่งแคว้นมคธ จนพระเจ้าพิมพิสารได้ดวงตาเห็นธรรม บรรลุธรรมเป็นพระโสดาบัน ได้มีความศรัทธาเลื่อมใส มั่นคงในพระพุทธศาสนา ตั้งมั่นในธรรมจึงเป็นสาเหตุของการปกครองบ้านเมืองโดยธรรมมาตลอดและยังหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารบ้านเมืองอีกมากมาย เช่น ทศพิธราชธรรม ๑๐ ประการ และหลักธรรมาภิบาล เป็นหลักธรรมที่นำมาใช้กับการบริหารที่ปรากฏอยู่ในระบบการบริหารบ้านเมืองในปัจจุบันที่เห็นเด่นชัดที่สุด ธรรมาภิบาล คือ “การบริหารจัดการที่ดี การกำกับดูแลกิจการที่ดี”^๒ ธรรมาภิบาลหรือการบริหารจัดการทรัพยากรทางเศรษฐกิจ และสังคม เพื่อการพัฒนาประเทศโดยมีการเชื่อมโยงองค์ประกอบ ๓ ส่วนของสังคมเข้าด้วยกัน คือ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาคม ให้มีการสนับสนุนซึ่งกันและกันอย่างสร้างสรรค์ ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอย่างสมดุล ซึ่งจะส่งผลให้สังคมมีความแข็งแกร่ง มีประสิทธิภาพ มีคุณภาพ มีความโปร่งใส ยุติธรรม และสามารถตรวจสอบได้ ซึ่งจะส่งผลให้การพัฒนาประเทศชาติเป็นไปอย่างมั่นคง ยั่งยืน และมีเสถียรภาพมากขึ้น และสอดคล้องกับหลักของพระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๖ มาตรา ๖ ความว่า “การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีได้แก่การบริหารราชการเพื่อบรรลุเป้าหมาย”

การบริหารบ้านเมืองในปัจจุบันได้มีการสอดแทรกหลักธรรมเข้ากับการบริหารให้ตรงกับพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว “เราจะปกครองแผ่นดินโดยธรรม” ทำให้องค์กร

^๒ ศิริวรรณ เสรีรัตน์, **ทฤษฎีองค์การ : ฉบับมาตรฐาน**, (กรุงเทพฯ: ธรรมสาร, ๒๕๔๕), หน้า ๓๘๗.

ต่างๆ ได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์เข้ากับการบริหารอย่างแพร่หลาย การบริหารบ้านเมืองที่ตั้นนั้นภาวะความเป็นผู้นำของแต่ละที่จำต้องประพฤติตนตั้งอยู่ในธรรมเสียก่อนอันดับแรกคือ ตั้งตนให้อยู่ในความสุจริต มีการประพฤติตนเป็นผู้นำที่ดีของผู้ใต้บังคับบัญชา ถึงจะผลักดันให้องค์กร หรือหน่วยงานที่ตนบริหารอยู่ให้ก้าวสู่ความเจริญก้าวหน้าต่อไป

ในการปฏิรูประบบบริหารภาครัฐภายใต้กรอบของ "ระบบบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่" ซึ่งกำหนดให้มีการดำเนินการให้แล้วเสร็จในปี ๒๕๔๓ โดยเน้นการปรับเปลี่ยนองค์กรของภาครัฐ เป็นหลัก สำนักงานคณะกรรมการปฏิรูประบบราชการ^๓

ในปี พ.ศ. ๒๕๔๒ รัฐบาลไทยได้บัญญัติความหมายของคำว่า "Good Governance" ว่าหมายถึง "การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี" และให้คำนิยามว่า "การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีเป็นแนวทางสำคัญในการจัดระเบียบให้สังคมทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน ซึ่งครอบคลุมถึงฝ่ายวิชาการ ฝ่ายปฏิบัติการ ฝ่ายราชการและฝ่ายธุรกิจสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีความรู้จักสามัคคีและร่วมกันเป็นพลังก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบวาระแห่งชาติสำหรับการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี โดยกำหนดเป็นระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ.๒๕๔๒ ขึ้น มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๔๒ โดยทุกส่วนราชการต้องถือปฏิบัติและรายงานผลการปฏิบัติต่อคณะรัฐมนตรีและรัฐสภา ตามระเบียบนี้ ได้ระบุถึงหลักสำคัญของธรรมาภิบาล ๖ หลัก^๔ คือ

๑) หลักนิติธรรม เป็นการตรากฎหมายและกฎข้อบังคับให้ทันสมัยและเป็นธรรมเป็นที่ยอมรับของสังคมอันจะทำให้สังคมยินยอมพร้อมใจกันปฏิบัติตามกฎหมาย และกฎข้อบังคับเหล่านั้น โดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมาย มิใช่อำนาจอใจหรืออำนาจของบุคคล

๒) หลักคุณธรรม เป็นการยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม โดยธรรมคติให้เจ้าหน้าที่ของรัฐยึดถือหลักนี้ในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อเป็นตัวอย่างแก่สังคม และส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชน

^๓ สำนักงานคณะกรรมการปฏิรูประบบราชการ, **แผนแม่บทการปฏิรูประบบราชการ พ.ศ.๒๕๔๐ - พ.ศ.๒๕๔๔**, (กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการปฏิรูประบบราชการ สำนักงาน ก.พ. ๒๕๔๒), เอกสารอัดสำเนา.

^๔ ชีระพล อรุณะกสิกร (บรรณาธิการ), **ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ.๒๕๔๒**, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๔๒), หน้า ๘.

พัฒนาตนเองไปพร้อมกัน เพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์ จริ่งใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริตจนเป็นนิสัยประจำชาติ

๓) หลักความโปร่งใส เป็นการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติโดยปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์การทุกวงการให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมาด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก และมีกระบวนการให้ประชาชนตรวจสอบความชัดเจน

๔) หลักการมีส่วนร่วม เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และเสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของประเทศ ไม่ว่าจะด้วยการแสดงความคิดเห็น การไต่สวนสาธารณะ ประชาพิจารณ์ และการแสดงประชามติ

๕) หลักความรับผิดชอบ เป็นการตระหนักในสิทธิหน้าที่ ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจในปัญหาสาธารณะของบ้านเมืองและกระตือรือร้นในการแก้ปัญหาตลอดจนการเคารพในการแสดงความคิดเห็นที่แตกต่าง และความกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตน

๖) หลักความคุ้มค่า เป็นการบริหารและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยรณรงค์ให้คนไทยมีความประหยัด ใช้ของอย่างคุ้มค่าสร้างสรรค์สินค้าและการบริการที่มีคุณภาพ สามารถแข่งขันได้ในเวทีนานาชาติ และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน^๕

จะเป็นได้ว่าประเทศไทย “ภาครัฐได้ตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างธรรมาภิบาลให้เกิดขึ้นในสังคมไทย การนำระบบบริหารตามหลักธรรมาภิบาลอย่างแพร่หลาย”

เนื้อหา

การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีจำเป็นต้องใช้หลักธรรมในการบริหารถึงจะบรรลุเป้าหมายของการบริหารบ้านเมืองตามพระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการ

^๕ เขาวนระ ไตรมาส, การนำระบบบริหารธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหาร มุ่งผลสัมฤทธิ์กับการบูรณาการการบริหารจัดการเพื่อสร้างความเป็นเลิศทางพิสัยมาสารถของคนในองค์กร, (กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๔๗), หน้า ๑-๘.

บ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๖ มาตรา ๖ ความว่า “การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีได้แก่การบริหารราชการเพื่อบรรลุเป้าหมาย ดังต่อไปนี้

- (๑) เกิดประโยชน์สุขของประชาชน
- (๒) เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ
- (๓) มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ
- (๔) ไม่มีขั้นตอนการปฏิบัติงานเกินความจำเป็น
- (๕) มีการปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการให้ทันต่อสถานการณ์
- (๖) ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกและได้รับการตอบสนองความต้องการ
- (๗) มีการประเมินผลการปฏิบัติราชการอย่างสม่ำเสมอ”^๖

บ้านเมืองหรือสังคมเป็นสถานที่อยู่อาศัยของคน และสัตว์ที่ต้องอาศัยอยู่รวมกันเป็นกลุ่มเป็นสังคม การที่จะอยู่รวมกันเป็นสังคมที่ไม่มีความขัดแย้ง แข่งขัน คงเป็นไปได้ เพราะธรรมชาติของคนหรือสัตว์การจะทำอะไรต้องมีการแข่งขัน แย่งชิงในอยู่เสมอ แต่มีความแตกต่างกันอยู่ที่คน มีความฉลาดกว่า มีความคิดที่สร้างสรรค์กว่าจึงแก้ปัญหาได้ดีกว่า

โลกมีการเปลี่ยนแปลง ทำให้ความคิดของคนเราเปลี่ยนตามไปด้วยปัจจุบันความวุ่นวายเข้ามาสู่สังคมมนุษย์แล้ว เราจะทำอย่างไรที่จะลดปัญหาความวุ่นวายนั้นได้ ผู้นำประเทศต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล ตามพระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๖ มาตรา ๖

ข้อที่ ๑ ว่า “เกิดประโยชน์สุขของประชาชน” ประชาชนต้องมีความอยู่ดีกินดี เป็นผลจากการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

การที่ผู้นำหรือผู้บริหารมีความสุจริต ประพฤติดีทางกาย ประพฤติดีทางวาจา และประพฤติดีทางใจให้มั่นคง สม่าเสมอแล้ว การทุจริตย่อมไม่เกิดขึ้นความเจริญย่อมก้าวเข้ามาสู่สังคมนั้นเสมอ ผู้นำเปรียบเสมือนหัวเรือที่เป็นผู้ชี้ทางให้ผู้ถือหางเรือบังคับเรือไปตามทิศทางที่ตนคิดว่าปลอดภัยที่สุด

^๖ กฎหมายคอตคอม, พระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๖, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.kodmhai.com/m8/T1.html#m2> [๑๑ มกราคม ๒๕๕๘].

ข้อที่ ๒ ว่า “เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ” การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี คำว่า ดี ย่อมนำผลที่มีประโยชน์มาสู่ตน และผู้อื่นเสมอ การบริหารให้เกิดประโยชน์ต่อคนหมู่มากนั้น เป็นสิ่งที่ทำได้ยาก ขึ้นอยู่กับหลักการบริหารว่ามีเป้าหมายเพื่อผลประโยชน์แก่ใครเป็นสำคัญ ถ้าบริหารเพื่อประโยชน์สุขแก่คนและหมู่คณะอย่างเดียว หรือบริหารเพื่อประโยชน์สุขแก่ทุกคน สังคม ประเทศชาติ อย่างไรก็ตามการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ต้องเื้ออำนวยการต่อ ผลประโยชน์ของประเทศชาติด้วย การบริหารประเทศชาติขึ้นอยู่กับการบริหารของภาครัฐที่ต้องทำงานหนักในการบริหารให้ประเทศชาติมีความเจริญรุ่งเรืองประชาชนมีความอยู่ดีกินดี ลูกหลานมีการศึกษาที่ดีมีอนาคตที่แจ่มใส ภารกิจของรัฐต้องปกครองคนที่อยู่ในสังคมให้มีความประพฤติที่ดีอยู่ในศีลธรรมอันดีด้วย ถ้าไม่มีการปกครองที่ดีแล้วย่อมเกิดผลเสียต่อระบบการปกครองตามมาด้วย

การบริหารบ้านเมือง ที่เกี่ยวกับการรักษา ป้องกันและคุ้มครองชีวิตความเป็นอยู่ของ ประชาชนแต่ไม่ได้ให้ทรัพย์สินแก่คนที่ยากจน จึงทำให้เกิดความวุ่นวายขัดสนในเรื่องการใช้จ่าย ทรัพย์สินจึงเป็นสาเหตุของการลักขโมยสิ่งของผู้อื่น เพราะไม่มีทรัพย์สินที่จะมาเลี้ยงชีพของตนและ ครอบครัวได้ การจะเื้ออผลประโยชน์ต่อกันก็ต้องมีการช่วยเหลือให้ครบทุกด้านไม่เลือกปฏิบัติ ให้เกิดความต่างระดับกันเกิดขึ้น ไม่เลือกฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง การบริหารราชการเพื่อให้เกิดผล สัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ เป็นการบริหารจัดการที่มีกรอบส่วนใหญ่อยู่ในหลัก “ธรรมาภิบาล ๖ ประการ”^๗ เป็นหลัก เพราะการปฏิบัติงานที่ทำให้เกิดผลสำเร็จต่อภารกิจ ย่อมจะมุ่งไปสู่การ จัดการในเชิงบริหารและการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงาน ตัวข้าราชการอย่างคุณภาพ ประสิทธิภาพ และเกิดความคุ้มค่าด้านงบประมาณ ปฏิบัติงานอย่างมีมานะอดทน เต็มศักยภาพ ทั้งความรู้ ความสามารถ และทุ่มเทให้กับภารกิจเป็นสำคัญ ดังนั้น หากมองในเชิงตัวงานก็ สามารถสร้างอุปกรณ์ที่สำคัญไว้เป็นเครื่องมือนำไปสู่การปฏิบัติที่อยู่ในกรอบตามหลักเกณฑ์ที่ วางไว้

ข้อที่ ๓ ว่า “มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ” การบริหาร ราชการอย่างมีประสิทธิภาพ หมายถึง การจัดสรรและการใช้ทรัพยากร คน เงิน เวลา และการ จัดกระบวนกรบริการงานของส่วนราชการเพื่อให้ได้ผลงาน และบริการสาธารณะของส่วน

^๗ อธิระพล อรุณะภักสิกร (บรรณาธิการ), **ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบการ บริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ.๒๕๔๒**, หน้า ๘.

ราชการที่มีต้นทุนต่อหน่วยที่เหมาะสม ผลงานมีความถูกต้อง รวดเร็วทันการณ์และมีการใช้ทรัพยากรที่เหมาะสม ผลงานหรือบริการมีคุณภาพที่ดีสามารถเทียบเคียงมาตรฐานที่เป็นที่ยอมรับหรือผู้รับบริการมีความพึงพอใจเพื่อให้ส่วนราชการบริหารราชการอย่างมีประสิทธิภาพมีหลักการที่สำคัญดังนี้

๑) จัดทำมาตรฐานการปฏิบัติราชการ ก.พ.ร. จัดทำมาตรฐานปริมาณและคุณภาพงานแต่ละเรื่องข้าราชการแต่ละคนจะต้องทำให้แล้วเสร็จ และเผยแพร่ให้ข้าราชการและประชาชนทั่วไปรับทราบ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวัดประสิทธิภาพการทำงานและการให้บริการ

๒) ระบบบัญชีต้นทุนในบริการสาธารณะ ส่วนราชการควรประยุกต์ใช้ระบบบัญชีต้นทุน เพื่อแสดงถึงต้นทุนในการดำเนินงานที่ชัดเจนและผู้บริหารสามารถใช้ข้อมูลจากระบบบัญชีต้นทุนในการกำหนดแนวทางการให้ทรัพยากรโดยรวมขององค์กรให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

๓) แผนลดรายจ่ายต่อหน่วยของส่วนราชการ ในกรณีที่ส่วนราชการใดมีรายจ่ายในการปฏิบัติราชการสูงกว่ารายจ่ายต่อหน่วยบริการสาธารณะที่เป็นประเภทเดียวกันให้ส่วนราชการนั้นๆ จัดทำแผนลดรายจ่ายต่อหน่วย เสนอต่อ ก.พ.ร. และสำนักงบประมาณเพื่อถือปฏิบัติในการลดค่าใช้จ่ายต่อไป

๔) การจัดหาระบบสาธารณูปโภคร่วมกัน ควรมีการดำเนินการโดยให้หน่วยงานต่างๆ ที่รับผิดชอบจัดทำโครงการสาธารณูปโภคที่อยู่ในความรับผิดชอบต้องมาดำเนินการลดค่าใช้จ่ายการก่อสร้างในระยะยาว และลดผลกระทบต่อประชาชนในช่วงการดำเนินโครงการ

การบริหารให้มีประสิทธิภาพจะต้องมีหลายปัจจัยที่จะต้องทำให้เกิดขึ้นและการพัฒนาองค์การให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้

๑. การสร้างหน่วยงานให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน
๒. การรับรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่อง
๓. การประมวลผลของความรู้รอบด้าน
๔. การประยุกต์องค์ความรู้ได้อย่างถูกต้อง
๕. การปฏิบัติงานของข้าราชการจะต้องมีความรวดเร็ว

๖. การปฏิบัติงานของข้าราชการจะต้องมีความเหมาะสม
๗. การปฏิบัติงานของข้าราชการจะต้องมีความทันต่อสถานการณ์
๘. การพัฒนาความรู้ความสามารถของข้าราชการ
๙. องค์กรรัฐต้องสร้างวิสัยทัศน์ให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับแผนปฏิบัติงาน
๑๐. องค์กรต้องสามารถปรับเปลี่ยนทัศนคติเก่า ๆ เพื่อสร้างทัศนคติบริการที่ดี

เหตุผลทั้ง ๑๐ ประการที่กล่าวมาเป็นความสามารถในการปฏิบัติตามแผนงานตามภารกิจที่วางเอาไว้จึงเป็นคุณสมบัติของการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพของข้าราชการและเป็นตัวชี้วัดถึงประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานของข้าราชการที่ผู้บริหารจะต้องทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีความสามารถในการบริการประชาชนรวมทั้งการพัฒนาองค์กรให้เป็้องค์กรแห่งการเรียนรู้เพื่อก้าวให้ทันต่อยุคการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบันหรือตามแผนงานที่วางไว้ตามกำหนดระยะเวลาและการติดตามประเมินผล

บ้านเมืองจะเจริญ ปราศจากโจรผู้ร้ายต้องมีการปราบปรามโจรที่จี้ ปล้นชาวบ้าน โดยวิธีการพระราชทานพันธุ์พืชและอาหารแก่พลเมืองที่ขะมักเขม้นในการเกษตรกรรม เลี้ยงสัตว์ พระราชทานต้นทุนให้แก่พลเมืองที่ประกอบอาชีพพาณิชย์กรรม พระราชทานอาหารและเงินเดือนแก่ข้าราชการที่ยันชั้นแข็งในบ้านเมืองของพระองค์ ถ้ามีการให้อย่างนี้แล้ว พวกเขาจะมีความขยันปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างไม่ขาดตกบกพร่องบ้านเมืองก็จะมีแต่ความสุขความเจริญ การทำงานก็จะมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและเอื้อต่อผลประโยชน์ของรัฐได้อย่างมาก

พระพุทธศาสนาถือปัญญา หรือความรู้เป็นแสงสว่าง คือเป็นเสมือนเครื่องส่องทางหรือนำทางชีวิต ให้เราได้เดินไปข้างหน้าได้อย่างถูกต้อง คนที่ปราศจากปัญญาเปรียบเหมือนคนที่อยู่ท่ามกลางความมืด ขยับตัวทำอะไรก็ไม่ปลอดภัย แม้จะเดินให้ถูกทาง ก็กระทำได้อย่างไร้ความรู้ นำหน้า งานก็เดินหน้า ใช้ความไม่รู้ นำหน้า งานก็ถอยหลัง งานติดขัด ก่อให้เกิดผลเสียทั้งแก่ตนเอง และหน่วยงานเพื่อให้งานเกิดประสิทธิภาพจึงต้องมีความรู้ และฝึกฝนตนเองให้มีความแก่กล้า สามารถมีไหวพริบดี

หลักบริหารตน คือ กิจกรรมอย่างหนึ่งหรือกระบวนการที่ส่วนใหญ่จะตั้งก่อกำเนิดตนเอง ดังพุทธพจน์ที่ว่า “อตตนา โจทยตตานิ จงเตือนตนด้วยตนเอง” พิจารณาตนหรือการตรวจตราตนเอง นั่นก็คือการใช้สติมองด้านใน หรือการเจริญวิปัสสนากรรมฐาน ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Insight เมื่อรู้จักตนทั้งในข้อดีและข้อด้อยแล้วก็ให้บริหารตนให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพื่อที่จะเป็นผู้บริหาร ผู้ปกครอง

หรือนักการเมืองที่มีความสมบูรณ์ ในทางพุทธศาสนาได้วางหลักในการบริหารซึ่งมองในเชิงพฤติกรรม แต่ในที่นี่จะขอนำมาเพียงบางประเด็นดังนี้ คือ

สุจริต ๓ คือ ความประพฤติดีประพฤติดุขอบมี ๓ ประการ^๘ คือ

- ๑) กายสุจริต ความสุจริตทางกาย ทำสิ่งที่ตั้งงามถูกต้องประพฤติชอบด้วยกาย
- ๒) วจีสุจริต ความสุจริตทางวาจา พูดสิ่งที่ตั้งงามถูกต้องประพฤติชอบด้วยวาจา
- ๓) มโนสุจริต ความสุจริตทางใจ คิดสิ่งที่ตั้งงาม ถูกต้อง ประพฤติชอบด้วยใจ

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) กล่าวถึง นักบริหารแบบธรรมาธิปไตยควรยึดหลักธรรมในการบริหารที่เรียกว่าพละ ๔ ประการคือ

- ๑) ปัญญาพละ กำลังความรู้หรือความฉลาด
- ๒) วิริยพละ กำลังแห่งความเพียร
- ๓) อนุวัชพละ กำลังการงานที่ไม่มีโทษหรือความสุจริต
- ๔) สังคหพละ กำลังการสงเคราะห์ หรือมนุษยสัมพันธ์พละหรือกำลังแห่ง

คุณธรรม

ทั้ง ๔ ประการนี้ ช่วยทำให้นักบริหารปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือนักบริหารจะสามารถวางแผน จัดองค์การ แต่งตั้งบุคลากรอำนาจการ และควบคุมได้ดีต้องมีความฉลาด ขยัน สุจริต และมนุษยสัมพันธ์ ยิ่งเขามีคุณธรรมทั้ง ๔ ข้อนี้เพิ่มมากขึ้นเท่าใด ก็ยิ่งทำงานได้มีประสิทธิภาพมากขึ้นเท่านั้น ตรงกันข้ามถ้าใครคนใดขาดคุณธรรมทั้ง ๔ ประการ แม้เพียงบางข้อ เขาก็เป็นนักบริหารที่ดีไม่ได้

การบริหารราชการให้เกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจแห่งรัฐ หมายถึง การจัดทำแนวทาง แผนงานหรือโครงการพัฒนาและการดำเนินงานเพื่อให้บริการต่างๆ ของส่วนราชการ จำเป็นต้องคิดวิเคราะห์อย่างจริงจังถึงประโยชน์และผลลัพธ์ที่ได้จากการดำเนินโครงการ หรือการบริการสาธารณะ โดยวิเคราะห์ว่ามีผลประโยชน์คุ้มค่ากับเงินภาษีอากรเพียงใด โดยต้องคิดถึง ความคุ้มค่าทั้งในเชิงการเงินและเชิงสังคมหรือปัจจัยอื่นๆ ที่ไม่สามารถแปลงเป็นตัวเงินได้ การ

^๘ อง.นวก. (ไทย) ๒๓/๕/๔๓๙.

^๙ พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **พุทธวิธีบริหาร**, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๔๔-๔๕.

จัดทำระบบสาธารณูปโภคร่วมกันโดยพิจารณาเปรียบเทียบประโยชน์ที่พึงได้ และรายจ่ายที่ต้องเสียไป รวมทั้งการกำหนดให้ค่านวดนรายจ่ายที่เสียไป และประโยชน์ที่พึงได้ทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน การซื้อและจ้างต้องคำนึงถึงสังคม การซื้อและจ้างของส่วนราชการ ให้พิจารณาถึงประโยชน์และผลเสียต่อประชาชนและสังคมที่จะเกิดจากการจัดจ้าง การเลือกซื้อหรือดำเนินโครงการต่าง ๆ โดยมีใช้หลักการเลือกซื้อ การจัดจ้าง และการพิจารณาตัดสินจากราคาที่ต่ำกว่าเพียงอย่างเดียว

การวางแผนงานและการปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดความคุ้มค่า เป็นการมองถึงภารกิจที่ไม่จำเป็นหรือภารกิจที่ไม่ตรงต่อเป้าประสงค์ ซึ่งมองไปในส่วนของด้านงบประมาณการเงินและกำลังคนเป็นหลัก หากการปฏิบัติที่เสียงบประมาณไปมากจะต้องมีการทบทวนปรับเปลี่ยนแผนดังกล่าวโดยทันที ในมาตรา ๑๙ วรรค ๒ ระบุว่า การปรับแผนงานจะกระทำได้ในกรณีที่ภารกิจไม่อาจดำเนินการตามวัตถุประสงค์ต่อไปได้ หรือหมดความจำเป็นหรือไม่มีประโยชน์ หรือหากดำเนินการต่อไปจะต้องเสียค่าใช้จ่ายเกินความจำเป็นหรือมีความจำเป็นอย่างอื่นไม่อาจหลีกเลี่ยงที่จะต้องเปลี่ยนแปลงสำคัญของแผนปฏิบัติราชการ

การบริหารราชการอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ เป็นการปรับเปลี่ยนหน่วยงานหรือองค์การของระบบราชการให้เกิดการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพอย่างสูงสุดในการปฏิบัติหน้าที่ หรือการสร้างองค์การแห่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การปฏิรูประบบข่าวสาร การประยุกต์องค์ความรู้อย่างสอดคล้องและทนต่อสถานการณ์ รวมทั้งการปฏิบัติตามแผนที่วางเอา การปรับเปลี่ยนภารกิจที่ก่อให้เกิดความล่าช้า หรือภารกิจที่ให้เกิดผลเสียต่อรัฐ

ข้อที่ ๔ ว่า “ไม่มีขั้นตอนการปฏิบัติงานเกินความจำเป็น” การทำงานที่ไม่มีขีดความจำกัดในเรื่องของขั้นตอนการปฏิบัติงาน โดยเหตุผลการลดขั้นตอนการปฏิบัติอยู่ที่การกระจายอำนาจให้หน่วยงานในระดับล่างๆ เพื่อให้เกิดการบริการประชาชนให้มีความสะดวก รวดเร็ว ในมาตรา ๒๗ ระบุว่า ให้ส่วนราชการจัดให้มีการกระจายอำนาจการตัดสินใจเกี่ยวกับการสั่งการอนุญาต การอนุมัติ การปฏิบัติราชการ หรือการดำเนินการอื่นใดของผู้ดำรงตำแหน่งใดให้แก่ผู้ดำรงตำแหน่งที่มีรับผิดชอบในการดำเนินการในเรื่องนั้นโดยตรง เพื่อให้เกิดความรวดเร็ว

๙๔ วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ มจร วิทยาเขตแพร่ ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๕๙)

และลดขั้นตอนการปฏิบัติราชการ ทั้งนี้ ในการกระจายอำนาจการตัดสินใจดังกล่าวต้องมุ่งผลให้เกิดความสะดวกและรวดเร็วในการบริการประชาชน

การปฏิบัติงานให้รู้แจ้งเห็นจริงในงานที่ทำให้มีความชำนาญหรือประสบผลสำเร็จต้องมีหนทางในการปฏิบัติ คือ ปฏิบัติตามมรรค ๘ ที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสไว้ว่าเป็นสิ่งที่ประเสริฐที่สุด อิงความจริง อิงประโยชน์ และอิงธรรม ผู้ใดปฏิบัติตามก็จะประสบแต่ความสำเร็จ เป็นการปฏิบัติตนตามธรรมของพระพุทธองค์อย่างเป็นขั้นเป็นตอน

ในการปฏิบัติงานของปुरुชนในปัจจุบันสามารถนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์ได้ วิธีการลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน

- ๑) การกระจายอำนาจให้กับผู้มีหน้าที่โดยตรง
- ๒) การใช้เทคโนโลยีในการสั่งการ
- ๓) หลักเกณฑ์การควบคุม การติดตาม การกำกับจะต้องไม่สร้างขั้นตอนและการกลั่นกรองที่ไม่จำเป็น
- ๔) การปฏิบัติงานจะต้องมีการแสดงรายละเอียดเพื่อให้สามารถเข้าไปตรวจสอบอย่างละเอียด

ข้อที่ ๕ ว่า “มีการปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการให้ทันต่อสถานการณ์” การบริหารงานให้เกิดประสิทธิภาพนั้นต้องมีการปรับปรุงระบบการบริหารให้มีความทันสมัยทันต่อสถานการณ์บ้านเมืองตลอดเวลา เพราะการทันต่อเหตุการณ์บ้านเมืองนั้นเป็นสิ่งที่ดีในการบริหารบ้านเมือง ถ้าไม่มีการปรับปรุงภารกิจให้ทันต่อสถานการณ์ของบ้านเมือง การบริหารนั้นจะประสบกับความล้มเหลว การพัฒนาในด้านต่างๆ ก็จะช้ากว่าที่เคยพัฒนามาเนื่องจากว่าไม่ทันต่อยุคสมัย

อปรีหานิยธรรมเป็นหลักธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้ตามสถานการณ์ ใช้ได้ตลอดยุคสมัยและปรับความเข้าใจในหน่วยงาน องค์กรให้การทำงานในมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยยึดหลักปฏิบัติตาม อปรีหานิยธรรม ๗ ประการ คือ ๑) หมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ ๒) พร้อมใจกันประชุม และเลิกประชุมอย่างพร้อมเพียงกัน ๓) ไม่บัญญัติในสิ่งที่พระพุทธเจ้าบัญญัติ และไม่ล้มล้างในสิ่งที่พระพุทธเจ้าบัญญัติไว้ ๔) เคารพนับถือผู้ใหญ่เป็นสำคัญ ๕) ไม่ตกอยู่ในอำนาจของตัณหา ๖) มีความยินดีในเสนาสนะป่า (ยึดหลักความพอเพียง) ๗) ยอมรับบุคคลภายนอกเข้ามาทำงานตามความสามารถ และผู้ที่อยู่ก่อนพึงปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด

การปรับปรุงภารกิจ คือ การทบทวน ปรับปรุง เปลี่ยนแปลง และยกเลิกภารกิจที่ทำให้เกิดความซ้ำซ้อน โดยการปรับปรุงอำนาจหน้าที่ โครงสร้าง อัตรากำลัง ซึ่งมีผลทำให้เกิดล่าช้า ไม่คุ้มค่า ในมาตรา ๓๓ ระบุว่า ให้ส่วนราชการให้มีทบทวนภารกิจว่ามีความจำเป็น หรือมีความสมควรจะดำเนินการต่อไปหรือไม่ ในวรรค ๓ ระบุว่า ส่วนราชการเห็นสมควรยกเลิก ปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงภารกิจ ให้มีการดำเนินการปรับปรุงอำนาจหน้าที่ โครงสร้าง และอัตรากำลัง คนให้มีความสอดคล้อง

การปรับปรุงระบบทั้งหมดย่อมมีเป้าหมายอยู่ที่ภารกิจ เพื่อให้ภารกิจของหน่วยงาน ประสบผลสำเร็จอย่างที่สุด ดังนั้น คนทุกคนในหน่วยงานย่อมต้องการทำงานให้สำเร็จ หากทำงานให้สำเร็จไม่ได้การทำงานจะเต็มไปด้วยความทุกข์ทรมานทั้งกายและใจคนที่จะสามารถทำงานให้ประสบความสำเร็จ และมีความสุขในการทำงานนั้น ควรยึดหลักธรรมะ ๕ ข้อ ดังนี้

๑) ศรัทธา คือ การเชื่อมั่นที่ประกอบด้วยเหตุผลหรือปัญญา เราต้องศรัทธาในองค์กร ผู้นำเพื่อนร่วมงาน และตัวเราเอง เมื่อเรามีศรัทธาต่อสิ่งใดแล้ว จะทำให้เรามีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งนั้น ซึ่งจะส่งผลดีต่อการทำงานเป็นทีม เกิดพลังในการทำงาน ร่วมแรงร่วมใจกัน การทำงานจึงมีความสุข

๒) ฉันทะ คือ ความพอใจ ความต้องการในการทำงาน และทำให้ดียิ่งขึ้น ฉันทะจึงเป็น สิ่งสำคัญในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ และมีความสุข

๓) วิริยะ คือ ความเพียรพยายาม ความมุ่งมั่นทำงานสิ่งใดให้สำเร็จ ไม่ย่อท้อ ต่ออุปสรรคใดๆ งานต่างๆ ไม่อาจสำเร็จลงได้หากปราศจากความเพียร พระพุทธเจ้ายังเคยตรัสไว้ว่า พุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งความเพียรหมายความว่า ความสำเร็จในธรรมของพุทธนั้น ต้องอาศัยความเพียรอย่างมาก

๔) สมာธิ คือ การตั้งจิตมั่นอยู่กับสิ่งหนึ่งสิ่งใดอย่างเดียว สมาธิเกิดจากศีลหรือวินัยในตน สามารถควบคุมจิตให้หนึ่งจดจ่อกับการทำงาน สมาธิจึงก่อให้เกิดสติปัญญา รู้แจ้งตามความเป็นจริง สามารถทำงานได้อย่างเฉลียวฉลาดได้

๕) สันโดษ คือ ความพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ พอใจในสิ่งที่ได้มาด้วยน้ำพักน้ำแรง และความบริสุทธิ์ยุติธรรม เมื่อมีความพอใจ จิตจึงสงบ เยือกเย็น และเป็นสุข

การปรับปรุง ยกเลิก เปลี่ยนแปลง หรือการโอนภารกิจของหน่วยราชการเป็นอีกเหตุผลที่พยายามที่จะให้ข้าราชการปฏิบัติหน้าที่อย่างขยันขันแข็ง เพื่อให้มองเห็นเป้าหมายเป็นที่ตั้ง เมื่อถึงเป้าหมายตามภารกิจและก็เกิดความสุข ความภาคภูมิใจ ที่สำคัญการปฏิบัติภารกิจให้ลุล่วงตามเป้าหมายนั้นจะต้องเป็นไปตามหลักธรรมอีกด้วย เพราะการทำงานทุกอย่างเมื่อปฏิบัติสำเร็จแล้วจะต้องมีความสุขใจจากที่ปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นธรรมชาติมากที่สุด

ข้อที่ ๖ ว่า “ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกและได้รับการตอบสนองความต้องการ” การอำนวยความสะดวก ส่วนราชการจำเป็นต้องมีการกำหนดแนวทางการให้บริการที่คำนึงถึงความสะดวกของประชาชนผู้รับบริการ และมีการสื่อสารข้อมูลและรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนอย่างสม่ำเสมอ โดยมีแนวปฏิบัติดังนี้

๑) การรับฟังเสียงจากประชาชนและผู้รับบริการส่วนราชการควรจัดให้มีการประชุมประจำปีระหว่างส่วนราชการกับบุคคลผู้รับบริการ เพื่อรับฟังข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการดำเนินงาน

๒) การจัดระบบงานที่อำนวยความสะดวกส่วนราชการทำแผนภูมิองค์กรและผู้ดำรงตำแหน่งต่างๆ ในองค์กรปิดประกาศไว้ให้ประชาชนเห็นเด่นชัด จัดทำแผนภูมิขั้นตอนและระยะเวลาแต่ละขั้นตอน

๓) การจัดระบบการให้รางวัล ในส่วนราชการรวบรวมแบบสำรวจความคิดเห็น และแบบร่องเรียนนำมาใช้ประกอบการพิจารณาการให้รางวัลประจำปี การประเมินผลการปฏิบัติราชการ การประเมินผลหัวหน้าส่วนราชการตามสัญญาข้อตกลงผลงาน การประเมินผลการปฏิบัติงานของข้าราชการแต่ละคน

ในทางพระพุทธศาสนามีหลักธรรมหนึ่งที่สามารถยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้อื่นและสามารถอำนวยความสะดวกและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้ คือ “สังคหวัตถุ ๔ ประการ”^{๑๐}

๑) ทาน แปลว่า การให้ สำหรับผู้ปกครองแล้วการให้นั้น ถือว่าเป็นความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะผู้ให้ย่อมเป็นที่รักของประชาชน และจะง่ายต่อการปกครอง

^{๑๐} ปรมัตถที่ปณี, อรรถกถาขุททกนิกาย จริยาปิฎก, มก. เล่ม ๗๔ ข้อ ๓๔, หน้า ๕๓๕.

๒) ปิยะวาทา แปลว่า เจริญด้วยถ้อยคำที่ไพเราะเสนาะหู เป็นที่ดึงดูดใจ เหนียวรั้งใจเป็นที่สมครสมานกันและกัน ไม่เป็นที่กระทบกระเทือนซึ่งกันและกัน เพราะวาทา เป็นจะช่วยโน้มน้าวจิตใจให้ประชาชนสมครสมานสามัคคีเป็นหนึ่งเดียวกันได้

๓) อັถถจรียา แปลว่า ประพฤติประโยชน์ สำหรับผู้ปกครองหมายถึงการ ประพฤติตนให้เป็นประโยชน์แก่ประชาชนพลเมือง ไม่เอาแต่ความสุขส่วนตนผู้เดียว ให้ความสุข แก่ราษฎรโดยทั่วหน้ากัน

๔) สมานัตตตา แปลว่า ความเป็นผู้มีตนเสมอในธรรมนั้นๆ ในบุคคลนั้นๆ สำหรับผู้ปกครอง การไม่วางตนสูงเกินไปจนประชาชนเข้าไม่ถึง แต่ให้วางตนเหมือนเป็นพ่อ ปกครองลูก ทำให้ประชาชนมีความรู้สึกอบอุ่น เหมือนได้อยู่ในครอบครัวที่มีพ่อใจดีมีเมตตา คอยดูแลสุขทุกข์ของลูกๆ

การอำนวยความสะดวกและการตอบสนองความต้องการของประชาชน เป็นวิธีการ ให้บริการประชาชนให้เกิดความพอใจ และมีความสุขเมื่อได้เข้ามาสู่หน่วยราชการทุกครั้ง การ บริหารที่ดีจะต้องทำให้ประชาชนที่มาใช้บริการมีความรู้สึกดีๆต่อตัวข้าราชการและระบบการ ให้บริการหรือน้อยที่สุดที่สามารถจัดการกับปัญหาความวุ่นวาย ความทุกข์ใจ หรือเหตุผล ต่างๆที่ประชาชนมายังหน่วยงานของรัฐ ข้าราชการจะต้องมีความขวนขวายในกิจของประชาชน อย่างที่สุที่สุด ส่วนการสนองความต้องการนั้น เป็นการให้บริการประชาชนตรงตามต้องการนั้นๆ

ข้อที่ ๗ ว่า “มีการประเมินผลการปฏิบัติราชการอย่างสม่ำเสมอ” “พระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๖” หมวด ๘ การประเมินผล การปฏิบัติราชการ กำหนดให้ส่วนราชการดำเนินการประเมินผลการปฏิบัติราชการของส่วน ราชการเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ของภารกิจ คุณภาพการให้บริการ ความพึงพอใจของประชาชน ผู้รับบริการ ความคุ้มค่าในภารกิจ และอาจจัดให้มีการประเมินผลภาพรวมของผู้บังคับบัญชาแต่ ละระดับหรือหน่วยงานในส่วนราชการ^{๑๑} โดยส่วนราชการที่ให้บริการมีคุณภาพเป็นไปตาม เป้าหมายที่กำหนด สามารถเพิ่มผลงานโดย ไม่เป็นการเพิ่มค่าใช้จ่าย หรือสามารถดำเนินการ ตามแผนลดค่าใช้จ่ายต่อหน่วยได้ ส่วนราชการจะได้รับจัดสรรเงินรางวัลเพื่อนำไปจัดสรรในส่วน

^{๑๑} กฎหมายดอตคอม, พระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๖, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.kodmhai.com/m8/T1.html#m2> [๑๑ มกราคม ๒๕๕๘].

ราชการ การดำเนินงานตามคำรับรองการปฏิบัติราชการ ซึ่งจะช่วยให้ส่วนราชการมีความเข้าใจเกี่ยวกับกรอบ และแนวทางการประเมินผลการปฏิบัติราชการของส่วนราชการมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้การประเมินผลการปฏิบัติราชการตามคำรับรองการปฏิบัติราชการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลต่อไป

ในขั้นตอนการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติราชการ ที่ปรึกษาประเมินผลอาจเลือกใช้วิธีใดวิธีหนึ่ง หรือใช้หลายวิธีประกอบกันก็ได้ตามความเหมาะสม เพื่อให้ได้ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการปฏิบัติราชการของส่วนราชการ^{๑๒}

ในประเทศอินเดียในสมัยพุทธกาล มีระบอบการปกครองที่สำคัญอยู่ ๒ แบบ ได้แก่ แบบราชาธิปไตย คือ ระบอบการปกครองที่มีพระราชาเป็นใหญ่ เช่น ระบอบการปกครองของแคว้นมคธ แคว้นโกศล และแบบสามัคคีธรรม (หรือแบบสาธารณรัฐ) คือระบอบการปกครองที่ชนชั้นสูงคือวรรณะกษัตริย์ร่วมกันปกครอง เช่น ระบอบการปกครองของแคว้นวัชชี แคว้นมัลละ แคว้นสักกะ พระพุทธเจ้าทรงยกย่องการปกครองโดยธรรมของธรรมาธิปไตย กล่าวคือ ไม่ว่าจะปกครองแบบใด ถ้าผู้ปกครองเป็นผู้ทรงธรรม ปกครองประชาชนโดยธรรม ทรงเรียกว่าธรรมาธิปไตย แม้ปกครองแบบราชาธิปไตย ถ้าพระราชาเป็นผู้ทรงธรรม เป็นธรรมราชาปกครองโดยธรรม ก็ทรงยกย่องว่าเป็นการปกครองที่ดี เป็นธรรมาธิปไตย

บทสรุป

การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีจำเป็นต้องมีหลักธรรมเข้ามาประยุกต์ใช้ในการบริหารงาน ด้วยหลักธรรมเป็นสิ่งที่ช่วยยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้ปฏิบัติตามให้ตั้งอยู่ในศีลธรรม เป็นขอบเขตของการประพฤติตนให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและก่อให้เกิดแต่ประโยชน์สุขต่อผู้ปกครอง และผู้ที่อยู่ใต้การปกครองด้วย สมดังที่พระมหากษัตริย์ทรงปกครองบ้านเมืองด้วยหลักธรรมาภิบาลทศพิธราชธรรม ๑๐ ประการ มีการให้ทาน รักษาศีล บริจาค ซื่อตรง อ่อนโยน

^{๑๒} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, คู่มือการประเมินผลการปฏิบัติราชการตามคำรับรองการปฏิบัติราชการ ของส่วนราชการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๓, (กรุงเทพฯ: สำนักงาน กพร, ๒๕๕๓), หน้า ๑๖-๑๗.

เพียรพยายาม ไมโครธ ไม่เบียดเบียน อดทน และไม่คลาดจากธรรม ในการปกครองหากผู้ทำ เป็นผู้ทีทุศีลไม่อยู่ในศีลธรรมย่อมนำผลเสียมา สู่ตนเองและหมู่คณะ ถ้าผู้นำที่มีจริยวัตรที่ดีมีความคิดดี พูดดี และทำดี เป็นคุณลักษณะของบัณฑิต ผู้เฉลียวฉลาด หลักแหลมย่อมเป็นผู้นำที่ดีได้

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับการบริหารเป็นของคู่กันกับผู้นำที่นับถือพระพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่ง เมื่อผู้นำได้อาหลักธรรมที่เป็นประโยชน์มาประยุกต์เข้ากับการบริหารงาน ปกครองตน ปกครองคน ปกครองงาน อย่างถูกต้องถูกวิธีย่อมผลประโยชน์มาให้ อย่างมหาศาล

ปัจจุบันการบริหารกิจการบ้านเมือง ตามกรอบของพระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ.๒๕๔๖ คือ

- (๑) เกิดประโยชน์สุขของประชาชน
- (๒) เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ
- (๓) มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ
- (๔) ไม่มีขั้นตอนการปฏิบัติงานเกินความจำเป็น
- (๕) มีการปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการให้ทันต่อสถานการณ์
- (๖) ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกและได้รับการตอบสนองความต้องการ

ต้องการ

- (๗) มีการประเมินผลการปฏิบัติราชการอย่างสม่ำเสมอ

วิธีการบริหารทั้ง ๗ ประการนี้ สามารถนำเอาพระสูตรที่ปรากฏในพระไตรปิฎกมาประยุกต์ และบูรณาการ เชื่อมโยงเข้ากับการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีในปัจจุบันให้มีความเจริญรุ่งเรืองได้

๑๐๐ วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ มจร วิทยาเขตแพร่ ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๕๙)

เอกสารอ้างอิง

ศิริวรรณ เสรีรัตน์. **ทฤษฎีองค์การ : ฉบับมาตรฐาน**. กรุงเทพฯ : ธรรมสาร. ๒๕๕๕).

สำนักงานคณะกรรมการปฏิรูประบบราชการ. **แผนแม่บทการปฏิรูประบบราชการ พ.ศ.๒๕๕๐ - พ.ศ.๒๕๕๔**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการปฏิรูประบบราชการ สำนักงาน ก.พ., ๒๕๕๒.

ธีระพล อรุณะกสิกร (บรรณาธิการ). **ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ.๒๕๕๒**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๕๒.

เชาวนะ ไตรมาศ. **การนำระบบบริหารธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหาร มุ่งผลสัมฤทธิ์กับการบูรณาการการบริหารจัดการเพื่อสร้างความเป็นเลิศทางพิสัยมาสารถของคนในองค์กร**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๕๗.

กฎหมายดอตคอม. **พระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๕๖**. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.kodmhai.com/m8/T1.html#m2> [๑๑ มกราคม ๒๕๕๘].

ธีระพล อรุณะกสิกร (บรรณาธิการ). **ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี, ๒๕๕๒**.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). **พุทธวิธีบริหาร**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. **คู่มือการประเมินผลการปฏิบัติราชการตามคำรับรองการปฏิบัติราชการ ของส่วนราชการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๓**. กรุงเทพฯ: สำนักงาน กพร, ๒๕๕๓.

